

Anàlisi categorial

Si durant la primera meitat del nostre segle la filosofia científica es caracteritzà per un recel envers l'especulació filosòfica, recel emparat en la concepció de la filosofia com a «sintaxi lògica» i en el dogma del principi de verificació, a la segona meitat del segle es pot observar un major *classicisme* en la investigació filosòfica d'aquest corrent: vells temes de la tradició recobren interès i criden l'atenció dels filòsofs del nostre temps; la intricada qüestió dels universals, la determinació ontològica *del que hi ha*, la naturalesa de les entitats abstractes, el problema de l'innatisme... són, entre d'altres, velles qüestions a què la filosofia analítica i científica actual ret un ben merescut tribut.

Entre els temes que el present ha reprès de la tradició es troba el problema de les categories. Es tracta d'un antic problema la primera sistematització del qual correspon a Aristòtil; la fonamentació epistemològica l'ha desenvolupada Kant. Convé primer de fer una ullada a aquests plantejaments.

El plantejament aristotèlic, com tothom sap, obeeix a un intent d'agrupar entitats en gèneres suprems i, alhora, basant-se en el pretès isomorfisme entre llenguatge i realitat, ordenar els termes del llenguatge segons conjunts afins. És probable, així ho pensen alguns, que aquest plantejament tingués com a origen motius lingüístics, que l'estructuració dels elements del llenguatge l'haja dut a la seua sistematitza-

ció categorial; però, en qualsevol cas, la doctrina aristotèlica de les categories, que té, sens dubte, el mèrit de ser un primer plantejament sistemàtic d'un sistema categorial, acusa alguns greus defectes i limitacions, entre els quals són ja tòpics els següents: tot i ser el cas que Aristòtil parteix de l'estructura del llenguatge ordinari, el seu punt de vista és estrictament morfològicosemàntic: Aristòtil ha intentat d'ordenar morfològicament els termes del llenguatge atenent la semàntica dels grups categorials; la categoria de substància, per exemple, agrupa un conjunt de termes que «mai no es prediquen d'una altra cosa», i seran doncs *noms* amb una referència directa a particulars; l'estructura morfològica de nom i l'estructura semàntica de referència a particular s'apleguen ací per definir una categoria. El mateix podria dir-se de les categories d'accident. Aquest plantejament implica una orientació metodològica precisa, però limitada en la mesura que només té en compte un determinat aspecte estructural del fet lingüístic, un aspecte que vincula amb estructures ontològiques. Al meu parer el problema categorial és fonamentalment, encara que no exclusivament, lingüístic i per aquesta raó cal atendre el fenomen del llenguatge com més completament millor (conjuminant qualsevol dels seus aspectes) i al mateix temps ser cautelós respecte de les implicacions ontològiques d'un sistema categorial.

Kant va tenir consciència d'aquests problemes i va modificar pregonament el plantejament del problema categorial: va buscar un mètode més sintàctic que morfològic en extraure les categories de les estructures del judici i no de les classificacions dels termes. I és clar que l'anàlisi sintàctica és més general que la morfològica, sia perquè la pressuposa, sia perquè la determina. Però l'error és l'invers del d'Aristòtil: si el filòsof grec va adoptar una estructura lingüística massa elemental que es va veure dominada per les seues tesis ontològiques, el filòsof de Königsberg va partir d'una base lingüística més completa, l'estructura lògica de la proposició (o del judici, com es vulga), i amb aquesta base va dictaminar l'estructura ontològica dels fenòmens. Per a Kant les categories són les estructures formals que presideixen les síntesis dels judicis; però si bé el mètode i la concep-

ció kantiana de les categories poden ser un bon punt de partida per a una investigació categorial, tanmateix Kant es va atènyer a una clàssica taula de judicis i no va investigar possibles modificacions que donessin lloc a una taula de judicis més completa d'acord amb uns altres criteris classificadors distints dels que considera. Això a part, és clar que l'estructuració kantiana és eminentment estàtica i no deixa lloc a evolució en els sistemes categorials, en la mesura que les categories són estructures de l'enteniment, d'un enteniment fix, que *shintetitzza* sempre els diferents elements d'acord amb les mateixes regles.

El problema de les categories ha renascut en la filosofia del segle XX amb una orientació molt dispar; de les ontologies categorials del nostre segle em referiré breument, perquè hi ha aportacions estructurals noves, a la d'Alfred North Whitehead.

El sistema categorial de Whitehead és radicalment distint dels anteriorment considerats: lluny de tenir un punt d'arrencada lingüístic, abandona tota perspectiva lingüística per tal d'endinsar-se en una pura especulació ontològica. Però el que m'interessa remarcar de Whitehead no és la dimensió ontològica de les seues categories sinó l'estructuració del sistema categorial. És ben conegut que a l'esquema categorial whiteheadià (Whitehead 1960, pp. 30-42) es distingeixen quatre tipus de categories: *la categoria d'allò últim*, *les categories d'existència*, *les categories d'explicació* i *les obligacions categorials*. *La categoria d'allò últim*, el que Whitehead anomena «creativitat», és la característica més general de l'univers; *les categories d'existència* són els tipus d'entitats que hi ha a l'univers (entitats reals, objectes externs, formes subjectives); *les categories d'explicació* són principis generals que actuen com a fonaments en l'intent teòric d'explicar la realitat; i, finalment, *les obligacions categorials* són principis de la conducta de les entitats de l'univers. És clar, doncs, que en Whitehead el concepte de sistema categorial s'eixampla sobre els anteriorment considerats ja que admet, juntament amb els tipus d'entitats, d'altres classificacions categorials, cosa que augmenta considerablement el poder descriptiu i explicatiu d'un sistema categorial.

Malgrat aquests avantatges del sistema whiteheadià, pel que en fa a l'estructura, cal advertir que es tracta d'una construcció imaginativa i no d'una investigació sobre un sistema categorial donat, i la seua finalitat apunta més a explicar l'univers que no a intentar de sistematitzar el nostre sistema conceptual.

Amb aquests antecedents, entre d'altres, que constitueixen fites significatives en la història del problema categorial, aquest problema ha experimentat en els darrers vint anys i especialment a l'últim decenni un profund replantejament, el qual està acompanyat d'una generalització del problema fins a identificar-lo amb la filosofia mateixa. Expressions com ara «les proposicions categorials són proposicions filosòfiques» de Gilbert Ryle (1966), i «el que fa el filòsof amb els 'materials' en qüestió és categoritzar-los» de Ferrater Mora (1970, p. 14), són molt freqüents en àmbits de la filosofia analítica, prenent aquesta determinació en el sentit més ampli possible. No m'atreviria a afirmar que la filosofia és exclusivament anàlisi categorial; les tasques de l'anàlisi abracen una àmplia gamma de qüestions que van des de la naturalesa del mateix llenguatge fins a problemes específics de la teorització filosòfica. Malgrat això, sí que m'atreviria a afirmar que el problema categorial és neuràlgic dins de l'anàlisi filosòfica, atès que qualsevol anàlisi conceptual que el filòsof desenvolupe remet al cap i a la fi a un sistema categorial. Es pot afegir, amb la finalitat de precisar l'interès filosòfic de la qüestió, que el problema categorial és específic de la filosofia: les ciències fan anàlisis conceptuals, però només referides a conceptes operatius dintre de les teories científiques en qüestió i sense remuntar-se a un sistema categoricoconceptual general; aquesta és una tasca que queda reservada a la filosofia que té, per tal de poder desenvolupar aquests sistemes, la possibilitat de conjuminar les anàlisis conceptuals de les ciències amb les anàlisis logicosintàctiques i semàntiques del llenguatge, unes anàlisis que, segons l'opinió d'alguns, són patrimoni de la filosofia. Aquesta tesi té exemples històrics que la corroboren: Kant desenvolupà un sistema categorial conjuminant les anàlisis conceptuals de Newton amb anàlisis logicosintàctiques pròpies, en tant

que filòsof, de l'enteniment humà i de la seua activitat judicativa; i Whitehead, amb més o menys encert, ha elaborat un sistema categorial amb arrels en la física i la matemàtica del seu temps. En la mesura que la filosofia siga elucidació conceptual, ordenació de la caixa d'eines segons la cèlebre metàfora wittgensteiniana, l'activitat filosòfica és d'aclariement i d'ordenació categorial.

Des d'aquesta perspectiva convé d'abordar ara la qüestió del concepte de categoria.

1. *Concepte de categoria*

Si es perd, o si es deixa de banda, la perspectiva ontològica, el concepte de categoria esdevé ambigu. Per a Aristòtil es tractava d'indagar els gèneres suprems de la realitat, per a Kant de descobrir els conceptes sintetitzadors d'un *numerus clausus* de judicis; en ambdós casos, doncs, hi havia un fil conductor capaç d'elaborar un sistema categorial. Davant això, pense que una analítica categorial ha de ser neutral en el seu punt de partida; si d'alguna manera pot formular-se'n el propòsit aquesta formulació seria el següent enunciat trivial: el propòsit d'una anàlisi categorial és analitzar un sistema categorial. L'única manera d'eixir de la trivialitat és definir el concepte de categoria.

Hom pot dir que una categoria és una característica comuna a un conjunt de termes o, en alguns casos, una característica definidora d'un conjunt d'individus, com s'esdevé, per exemple, a la pretesa categoria dels particulars. Però la contrapartida és que no tota característica comuna a un conjunt de termes és una categoria: color és en català una característica comuna a termes com ara «roig», «verd», «groc»... i, tanmateix, no és clar que «color» siga una categoria. Els termes d'un llenguatge són classificables en conjunts, d'acord amb certes característiques comunes, els quals, alhora, poden ser també subconjunts de conjunts superiors. Dos problemes planteja aquesta possibilitat: la sèrie de conjunts, és finita o infinita?, i quins criteris tenim per delimitar entre els conjunts que són categories i els que són

termes generals? Cal analitzar aquestes qüestions abans d'intentar definir el concepte de categoria.

Pense que la sèrie de conjunts és, en un llenguatge donat, finita, i la raó n'és que la sèrie de membres a classificar és finita i la sèrie de característiques definidores de conjunts de termes és també finita. Però, tot i que finita de fet, si admetem que es poden crear característiques noves mitjançant combinacions dels termes del llenguatge, la sèrie esdevé potencialment infinita.

Quins criteris tenim, llavors, per establir una línia divisòria entre el que són categories i el que no ho són? Cercar aquest criteri seria fonamentar un grau n en la sèrie de conjunts, ordenada de manera que un conjunt inferior estiga inclòs en el superior, a partir del qual entrariem al regne de les categories. Crec que aquesta recerca topa amb la doble dificultat que no està sistematitzada la sèrie de conjunts de termes i que el llenguatge és molt irregular, encara que la irregularitat pugui obeir a causes sociolingüístiques determinades, en l'ordenació serial de conjunts. Un exemple aclarirà aquestes dificultats: siga A el conjunt dels homes rossos, B el conjunt dels homes alts, C el conjunt dels bruns, etc. (podem formar conjunts d'homes amb qualsevol característiques definidores); podem ordenar aquests conjunts en sèries segons relacions d'inclusió, de manera que el conjunt més comprensiu seria el dels homes, ja que els anteriors en són tots subconjunts; però, alhora, aquest es troba inclòs en el conjunt dels particulars. No m'atreveria a afirmar que hi ha un conjunt últim per tres raons: 1) perquè seria difícil de provar-ne el caràcter d'ultimitat; 2) perquè en aquests nivells el llenguatge és particularment ambigu i manca de definicions precises; no sembla, per exemple, que en el llenguatge ordinari català el terme «ésser» s'utilitzi en el sentit de terme més general; pot proposar-lo un filòsof i, en aquest cas, caldrà admetre que en el seu sistema el terme «ésser» és el darrer de la sèrie, però el difícil és llavors com justifica la seua proposta; 3) perquè hi ha la possibilitat de construir descripcions tot combinant termes a què s'assigne, per definició o per ús, un més gran abast.

La conclusió que es pot extraure d'aquesta situació és que no hi ha un n -grau determinat que delimiti els conjunts categorials, i no n'hi ha per la doble raó ja esmentada: d'una banda perquè el llenguatge és irregular en l'ordenació serial de conjunts, i d'altra perquè la possibilitat de formar subconjunts amb combinacions de característiques exampla enormement la sèrie. D'ací es dedueix que no és possible d'obtenir una definició precisa, en termes de conjunts, de categoria; resta sempre el recurs a una convenció, però no crec que siga aquesta la solució adient al problema que he plantejat, ja que intentava cercar el concepte de categoria dintre d'un llenguatge donat i no dintre d'un llenguatge convencional.

Però si no es pot aconseguir una definició precisa de categoria, sí que es pot dir que, a major grau del conjunt, major categoricitat, i viceversa. Dit d'una altra manera: són categories els conjunts més comprensius, o aquells en els quals, de fet, en un llenguatge donat, estiguen inclosos un major nombre de subconjunts.

La conclusió pot semblar escèptica si hom entén que l'objectiu fonamental és definir el terme «categoria» aïlladament, però és evident que una categoria no ocorre aïlladament, sinó dins d'un sistema categorial, i és categoria en relació amb un sistema determinat; en conseqüència, més que no definir el terme categoria el que importa és elaborar un concepte de «sistema categorial». Malgrat el fracàs de l'intent anterior, crec que haurà servit per posar en relleu l'estructura categorial del llenguatge.

Les categories, que intensionalment considerades són un tipus de conceptes generals, són un cos sistemàtic que funciona com a estructura general de l'activitat cognitiva i de la conducta humanes. En aquestes estructures generals que són els sistemes categorials cal distingir dos aspectes: d'una banda un component objectiu, o com a mínim intersubjectiu, donat per l'estructura del mateix llenguatge; en un llenguatge determinat els termes més generals són els candidats a ser membres d'un sistema categorial; algunes estructures sintàctiques més generals d'un llenguatge donat, com ara l'estructura predicativa de les proposicions, determinen al-

guns tipus de categories del sistema. Però juntament amb aquestes estructures lingüístiques intervenen, d'una altra banda, en l'elaboració d'un sistema categorial, creences, valoracions i posicions metafísiques o religioses, ja sia individuals ja sia de grup. Com tothom sap, en determinats grups socials de les mateixes creences s'admeten tipus d'entitats amb característiques independents (les entitats espirituals, per exemple) que en d'altres grups no s'admeten.

Això no vol dir que ambdós aspectes siguin independents: és clar que les creences esmentades repercuteixen en els significats dels termes i en conseqüència en l'estructura semàntica d'un llenguatge donat. Si n'he fet la distinció és només, doncs, amb finalitats metodològiques.

Si això és així, al si d'una comunitat lingüística, entenent per comunitat lingüística la dels parlants de llengües estructuralment semblants, hi haurà uns elements comuns a tots els sistemes categorials que seran els imposats per l'estructura lingüística, i uns elements particularitzadors de cada sistema que dependran de les creences d'un individu o grup d'individus.

Un sistema categorial, en la mesura que està estructurat i que serveix de marc a l'activitat cognitiva i a la conducta, no és un mer conjunt de termes generals o categories; hi inclou també determinats principis i una lògica del sistema. Vegem-ne els principis: necessàriament ha de posseir uns criteris d'identificació de particulars; un principi d'aquest tipus pot ser el següent: són particulars aquells objectes identificables pels sentits, o també: són particulars aquelles entitats independents, qualsevol que en siga el mode d'identificació. Com es pot apreciar les conseqüències filosòfiques de l'acceptació d'un principi o d'un altre són considerables. Un altre tipus de principis serien relatius al que podríem anomenar «abstracció» o «subclassificació»: establirien criteris per a delimitar, ateses determinades característiques generals, subconjunts de membres que satisfan aquestes característiques. Aquests principis, caldrà formular-los tenint en compte dues circumstàncies: d'una banda, les possibilitats d'un llenguatge concret; es podria formular així: donat un llenguatge i donada una sèrie de termes generals

que li pertanyen, aquests termes funcionen com a característiques determinants de subconjunts si i sols si aquests subconjunts no són buits. La restricció de la no-buidor obeeix al fet que els conjunts buits són irrellevants epistemològicament i, en conseqüència, inútils per a una anàlisi categorial. L'altra circumstància esmentada es refereix a la possibilitat de creació de nous termes generals en un llenguatge donat: si cap grup d'entitats no reuneix alguna o algunes característiques que el singularitzen pot arbitrar-se un terme general que l'anomene. El fet que es cree o no dependrà de raons pragmàtiques o científiques, segons el cas. Que aquest principi categorial funciona en la història del llenguatge i en la història de la ciència és evident per a tothom.

Un tercer tipus de principis és el constituït pels criteris generals de veritat, de valoració i de conducta. Sobre això, per exemple, el clàssic principi de verificació del positivisme lògic és un principi categorial dintre d'un sistema categorial determinat. Vegeu, si no, les següents paraules de Hempel (1965, p. 132) en la conclusió del cèlebre article «Problemes i canvis en el criteri empirista de significat»: «el criteri empirista de significat (...) proporciona, potser conjuminadament amb d'altres explicacions, un marc conceptual general que permet una reformulació i una sistematització teòrica congruents i precises dels contextos en què s'usa l'*explicandum*, i aquesta pretensió implica si més no una assertió de caràcter lògic.» Es tracta, sens dubte, d'un principi categorial. Un altre exemple d'un criteri de veritat, compatible amb l'anterior dintre d'un mateix sistema categorial, seria aquell que afirma que la veritat d'un enunciat lògic o matemàtic depèn de la seua coherència amb un sistema axiomàtic determinat. Exemples semblants podrien aduir-se respecte de criteris de valoració i de conducta.

Quin tipus d'estructura lògica tenen els principis categorials? Al meu parer es tracta de definicions que en uns casos, quan es tractarà d'analitzar sistemes categorials determinats, replegaran usos empírics de termes, i quan es tractarà de proposar nous sistemes seran definicions que establiran regles d'ús; es tracta de regles que funcionen com a tals

dintre del sistema categorial determinat i no fora d'ell. El que acabe de dir fa relació amb la coneguda teoria wittgensteiniana dels jocs de llenguatge: els principis que regeixen un joc de llenguatge no serien, si ens atenim als exemples que dóna Wittgenstein, pròpiament principis categorials, atès que responen a situacions molt concretes, però una determinada *família* de jocs sí que estaria de fet regulada per un principi que tindria l'estructura de regla d'ús.

Concebuts així els sistemes categorials s'eixampla enormement la seua funció epistemològica; i així, tal com ha estat desenvolupada l'estructura d'un sistema categorial, aquest esdevé una estructuració jeràrquica de conceptes i de regles i, en conseqüència, contribueix a l'aclariment del problema de les estructures del coneixement humà.

Més concretament: qualsevol enunciat té sentit dintre del sistema categorial des del qual es formula i és cognitiu per referència a l'esmentat sistema. Un enunciat particular, *Pa*, representa un criteri d'identificació de particulars i un principi de subclassificació; és a dir, un criteri d'admissió d'un terme general com a característica definidora d'un subconjunt. Un enunciat universal expressa, en definitiva, una relació d'inclusió entre conjunts i, per tant, suposa, si atenem el seu sentit, una gradació en la comprensió dels conjunts entre si, la qual és sempre relativa a un sistema categorial determinat. Com diu Körner, «tot pensament implica classificació i tota classificació implica judicis relatius al fet que un o més subjectes posseeixen o manquen d'una o més característiques» (1970, p. 1).

D'una manera més general es pot dir que un sistema categorial és l'estructura subjacent a tota activitat racional humana; en aquest sentit el seu abast és omnicomprensiu, potser excessivament compremsiu perquè puga constituir un objecte seriós d'investigació filosòfica, però al capdavall això és el que ha pretès de fer la filosofia des de sempre amb més o menys encert, i barrejant el que era anàlisi de sistemes categorials donats amb propostes de nous sistemes.

2. Anàlisi categorial

Dels mètodes que al nostre segle s'han proposat per a l'anàlisi categorial dedicaré uns breus minuts a analitzar-ne dos, amb la finalitat de valorar-los com a instruments i indicar-ne les limitacions. Es tracta dels mètodes de Ryle i de Katz.

Ryle (1966) concep les categories (o «factors de proposició», com ell els anomena) com a conjunts d'expressions lingüístiques intercanviables dins de proposicions, la qual cosa dóna lloc a proposicions vertaderes o falses però no absurdes. D'acord amb aquesta concepció el test últim per a decidir si una expressió pertany o no a una categoria consisteix a sotmetre-la a la prova de foc d'usar-la en el tipus de proposicions a què convenen les altres expressions de la categoria. Aquest mètode és útil per agrupar les expressions lingüístiques en conjunts cosignificatius, però no per jerarquitzar, pense, els conjunts entre si: una vegada agrupats una sèrie de termes en conjunts cosignificatius, quin seria el test per decidir la inclusió d'uns conjunts en uns altres? A aquesta qüestió no respon el mètode de Ryle, i potser la raó és que el seu mateix concepte de categoria no inclou aquesta jerarquització; com hem vist, Ryle entén per categoria qualsevol conjunt d'expressions que satisfaci la condició abans enunciada. Crec que per aquest procediment mai no es podria construir aquell mapa lògic de què parla Ryle, o si més no no es podria construir en relleu. A part d'això, Ryle tampoc no ha habilitat cap procediment per a analitzar els principis que integren un sistema categorial; ni el mateix Wittgenstein, el concepte de regla d'ús del qual és semblant, en tractar-se d'una regla vàlida per a una família de jocs de llenguatge, al de principi categorial, tampoc no ha habilitat un mètode sobre això.

Pel que fa a Katz (1966) només diré que el seu mètode d'anàlisi és més rigorós d'acord amb el seu concepte de categoria, però que la càrrega de pressupòsits és molt problemàtica. Amb la finalitat d'abreujar i per no allargar-me en l'explicació de determinats termes tècnics emprats per Katz, podria afirmar-se que Katz manté l'opinió més o

menys estandarditzada que les categories són els termes més generals; és a dir: suposada una implicació intensional (per exemple, «fadrí» implica «home»), llavors són categories aquells termes que ocorren sempre a la dreta d'un implicador i mai a l'esquerra; dit en termes de teoria de conjunts, una categoria és aquella característica definidora d'un conjunt que incloga subconjunts i que no siga alhora subconjunt d'un altre. A aquest concepte, que és acceptable en termes generals, ja li havíem posat l'objecció de la dificultat de trobar aquest tipus de conjunts omnicomprendius. Si Katz manté aquesta rigidesa és perquè parteix de diccionaris confeccionats en què la separació entre el *definiens* i el *definiendum* i l'estructuració del *definiens* són rigoroses i sense ambigüitat. Posat que això siga tècnicament possible, caldria concloure que el sistema categorial extret seria el d'un llenguatge donat, mentre que Katz afirma que un sistema categorial és universal, i a aquest sistema arriba a través del conjunt intersecció dels diferents conjunts categorials dels llenguatges particulars. El meu dubte, pel que fa a això, és: i si aquest conjunt intersecció fos el conjunt buit? Black (1966), per exemple, pensa que és el conjunt buit; en aquest cas la pretensió de Katz que les categories siguen universals lingüístics no passaria de ser una pretensió vàcua. Katz oposa a aquesta objecció que la formulació d'aquelles implicacions intensionals abans esmentades («Regles de redundància», segons la terminologia de Katz) no s'ha de fer en la gramàtica dels llenguatges particulars, sinó al si d'una teoria general del llenguatge; però això no fa sinó retrotraure el problema: és possible una teoria general del llenguatge, que comptat i debatut es nodriria d'universals lingüístics? No crec pas que el problema tinga ara com ara una solució científica definida. A part d'això, es pot repetir respecte de Katz el mateix que s'ha dit de Ryle: el sistema categorial de Katz és purament conceptual i no inclou, o almenys no s'hi al·ludeix, allò que he anomenat principis categorials.

No desenvoluparé una proposta metodològica d'anàlisi categorial; això requeriria una comunicació distinta a aquesta. Però sí que crec necessari exposar, per finalitzar, els objectius fonamentals del mètode. Un plantejament meto-

dològic demana una distinció per a la formulació de la qual faré servir termes sostrets del vocabulari jurídic: una cosa és l'anàlisi *de categoria data* i una altra l'anàlisi *de categoria ferenda*. Quan es tracta d'analitzar un sistema donat de categories els objectius del mètode són els següents:

1) Analitzar el sistema de categories conceptuals, i tractar d'obtenir els conceptes més generals. Per a la consecució d'aquest objectiu el mètode de Katz pot ser útil sempre que se li traguen, o si més no es posen en dubte, dos dels supòsits més discutibles de la teoria lingüística de Katz: la pretensió que les categories són universals lingüístics, la qual cosa comportaria un sistema categorial únic, tesi que és incompatible amb tot el que he sostingut; i la pretensió que l'estructura d'un llenguatge és tan precisa que la jerarquització unívoca dels seus termes a tots els nivells, si ens atenem als seus significats semàntics, és tècnicament possible. Sense aquests supòsits, el mètode és al meu parer viable i rigorós.

2) Pel que fa als principis, el mètode pot ser similar. No només els conceptes són susceptibles d'ordenació jeràrquica, tot i que no unívoca ni mancada d'ambigüitat, sinó que també els principis són susceptibles de jerarquitzar tot distingint entre principis més generals i més particulars, però aquesta classificació depèn de l'àmbit d'aplicació del principi: si ens referim al principi d'individuació, es tractaria de determinar quin és el criteri general pel qual es reconeix un particular com a tal; és clar, per exemple, que el criteri de reconeixement de particulars en un llenguatge fisicalista, com sembla ser el llenguatge ordinari, és distint del criteri del fenomenalisme. Si es tracta de determinar el principi categorial de veritat, l'objectiu és trobar aquell criteri general que classifica les proposicions en vertaderes, falses o sense sentit, o qualssevol altres valors admesos al sistema categorial de què es tracte. El mateix es podria dir respecte dels principis de valoració i de conducta, principis dels quals omet deliberadament referències més concretes ja que no voldria abordar el difícil problema de les normes ètiques.

Amb aquests elements es podria construir un organigrama d'un sistema categorial determinat.

Una mena d'investigació que sens dubte completaria l'anterior analítica seria l'intent d'explicació dels sistemes donats. Presumiblement aquests sistemes no naixen del no-res ni arbitràriament, sinó que estaran inserits en una dinàmica d'evolució històrica. Però aquesta mena d'investigació no correspon ja a una teoria general de categories sinó a la investigació científicopositiva. Aquesta investigació, d'altra banda, operarà dintre d'un sistema categorial determinat, la qual cosa no comporta dramàtiques conseqüències d'escepticisme, sinó simplement el reconeixement d'una limitació del coneixement humà. Perquè, al capdavall, la inserció d'un sistema categorial ens compromet en una estructura cognitiva determinada.

En tractar-se de l'elaboració de sistemes categorials nous, o de propostes de canvis categorials en sistemes donats —són els casos que adés anomenava *de categoria ferenda*—, el problema del mètode es redueix en definitiva a la fonamentació del mètode científic, al seu nivell més teorètic, i a la possibilitat o no d'una especulació filosòfica, uns problemes l'examen dels quals no té ací cabuda.

Josep Lluís Blasco

La nau del coneixement

Edició a cura
de Jesús Alcolea i Xavier Sierra

editorial afers

Catarroja – Barcelona – Palma

2004

Director de la col·lecció
Agustí Colomines i Companys

És rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del «copyright», sota les sancions establertes a la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics.

primera edició: març 2004
© hereus de Josep Lluís Blasco Estellés
© de les traduccions: Vicent Baggetto
© d'aquesta edició: Editorial Afers
apartat de correus 267
46470 Catarroja (País Valencià)
e-mail: afers@provicom.com
<http://www.provicom.com/afers>
disseny de la col·lecció: Rosa Muñoz
fotografia de la solapa: Empar Saràbia
imprès: Impremta Palàcios
Sueca (País Valencià)
ISBN: 84-95916-23-1
ISBN: 84-370-5903-8
dipòsit legal: V-1356-2004

Índex

Presentació	9
Nota editorial	13
Un jove filòsof analític	15
La recepció de la filosofia analítica a Espanya	17
Anàlisi categorial	33
Identificació d'individus	47
<i>Lògica materialista</i> de Galvano della Volpe	63
Lectures	75
Descartes i el fonamentisme epistemològic	77
Els límits de l'empirisme. A propòsit de Kant i de Russell	96
Solipsisme i transcendentalitat en el <i>Tractatus</i>	113
La teoria del coneixement en el <i>Tractatus</i>	124
El positivisme lògic	138
Wittgenstein: filosofia del llenguatge	159
Compromís èntic i relativitat ontològica	173
El sentit de l'ontologia en W. V. O. Quine	191
La nova epistemologia	203
Epistemologia empirista sense dogmes	205
Reflexions sobre el problema de la veritat	214
El sentit de l'epistemologia conceptual	225
Problemes epistemològics dels condicionants pre-lingüístics	240

T. S. Kuhn. Lògica o sociologia de la investigació científica?	261
Ciència i racionalitat	270
Mètode analític i transcendentalitat	275
Entre la raó teòrica i la raó pràctica	293
Joan Fuster i la Il·lustració	295
Reflexions crítiques sobre alguns problemes epistemològics del materialisme dialèctic	303
La llibertat de la raó	311
Poder, estat i identitat a la societat global	334
Epíleg: el futur de la filosofia	355
Què serà de la filosofia en el segle XXI?	357
Sir Karl R. Popper	363
Bibliografia de Josep Lluís Blasco Estellés	367
Referències bibliogràfiques	379
Índex onomàstic	395
Índex	399